

CRISTIANISME I RELIGIONS

(Resum)

Què pensa l'Església dels creients d'altres religions? ¿Poden salvar-se? ¿Arriben a posseir algun coneixement de Déu? Aquest tema és important per dues raons principals. La primera és sociològica: vivim en un món que cada vegada és més plural, en el qual hi ha multitud d'ofertes religioses. La segona raó és teològica: des de el Concili Vaticà II s'ha desenvolupat una rica reflexió sobre les religions, que va ser impulsada per la praxi pastoral de Sant Joan Pau II.

1.- Entre el relativisme i el exclusivisme

Per entendre la postura de l'Església en aquest punt crec que és bo considerar dues postures extremes. La primera se sol anomenar **exclusivisme** i consisteix a pensar que només la pròpia religió és la vertadera, mentre que totes les altres són falses. Aquesta postura és la pròpia dels fonamentalismes de tot tipus. La segona postura és el **relativisme**, és a dir, la posició que considera que totes les religions són iguals, que qualsevol camí religiós és bo. Aquesta posició no fa justícia a la realitat de les religions, perquè hi ha grans diferències entre unes religions i altres.

L'Església no s'identifica amb cap d'aquestes dues postures extremes. El que l'Església realitza és un esforç per comprendre des de la seva pròpia fe en Jesucrist el significat de les religions, el seu valor. Aquesta postura es diu "**inclusiva**". En la posició de l'Església hi ha dos principis bàsics, que procedeixen del Nou Testament (els trobam junts a 1 Tim. 2, 3-5). El primer principi és que Déu, en el seu amor, vol que tots els homes el coneguin i aconseguixin la salvació. El segon principi és que aquest coneixement i aquesta salvació ens arriben a través de Jesucrist, que és "*el mediador entre Déu i els homes*". A la fe cristiana hi ha un fet fonamental, que distingeix el cristianisme de les altres religions: nosaltres confessam que Jesucrist és Déu encarnat. Jesús no és, per això, un fundador més d'una religió, sinó el Fill de Déu fet home. Per això Jesucrist és el Mitjancer i Salvador.

Com entendre les religions a partir d'aquests dos principis? Anem a fixar-nos en els dos aspectes fonamentals: el coneixement de Déu i la salvació.

2.- El coneixement de Déu en les religions

Les religions són camins que l'home emprèn cap a Déu. La experiència religiosa té tres aspectes fonamentals:

1) En primer lloc, consisteix a descobrir **els signes de Déu en el món**. Els homes religiosos de tots els temps han anat descobrint la petjada de Déu en les coses creades.

2) En segon lloc, en l'experiència religiosa hi ha també una **reflexió sobre l'ésser humà**. L'home religiós ha advertit l'abisme que amaga el cor humà: el seu desig de felicitat, de bellesa, de veritat, d'immortalitat.

3) A això s'afegeix que aquesta experiència de Déu **pot estar inspirada per l'Esperit Sant**. Es precis tenir en compte que l'Esperit pot actuar fora de l'Església catòlica. L'Esperit Sant pot inspirar autèntiques experiències de Déu en els sants i místics de les religions. Moltes d'elles queden recollides en els seus llibres sagrats. Per això apreciam els llibres sagrats de les religions, perquè poden reflectir autèntiques experiències de Déu, encara que no els reconeixem com inspirats.

El Concili Vaticà II no dubta a afirmar que en les tradicions religioses no cristianes existeixen "*coses vertaderes i bones*" (OT 16), "*coses precioses, religioses i humanes*" (GS 92), "*gèrmens de contemplació*" (AG 18), "*elements de veritat i de gràcia*" (AG 9), "*llavors del Verb*" (AG 11, 15), "*rajos de la veritat que il·lumina tots els homes*" (NA 2).

Es necessari dir, també, que aquest coneixement de Déu està freqüentment barrejat amb l'error. En aquesta recerca del fonament, l'home s'equivoca fàcilment perquè a la seva intel·ligència li costa pensar en la transcendència i a la seva voluntat li falta força per viure el que creu. Per això, en la història de les religions percebem intents sublims d'arribar a Déu, al costat de representacions molt deficientes i fins i tot caricatures de la divinitat.

A més aquesta experiència de Déu va embolicada en una cultura, que moltes vegades la condiona. Moltes coses que trobam en les religions són fruit de les cultures en què s'expressen.

3.- Salvació en les religions

Déu no nega els auxilis necessaris a les persones que cerquen Déu amb un cor sincer i s'esforcen a viure d'acord a la seva consciència (cf. LG 16). A través de les seves obres, de la vida coherent, de la seva pregària, dels seus sacrificis i de la seva vida religiosa, Déu els obre la possibilitat d'arribar a la salvació.

Ara bé, tota salvació arriba sempre a través de Jesucrist, per la seva mort i resurrecció. Només hi ha un misteri de salvació, una voluntat de Déu, que s'ha realitzat en Crist. El que passa amb els membres d'altres religions és que estan units d'una manera misteriosa a Crist, per així gaudir de la seva salvació. El Concili Vaticà II diu que "*l'Esperit Sant ofereix a tots la possibilitat que, d'una forma només coneguda per Déu, s'associïn a aquest misteri pasqual*" (GS 22). En el document sobre l'acció missionera de l'Església, diu: "*Déu, pot conduir per camins que Ell sap als homes, que ignoren l'Evangeli sense culpa, a la fe*" (AG 7).

Diu també el Concili que aquesta recerca de Déu es realitza "*sota l'influx de la gràcia*" (LG 16). És a dir, no valen les soles forces humanes per aconseguir la salvació, perquè cap home pot arribar fins a Déu si Ell no l'ajuda.

4.- Crist, plenitud de la vida religiosa

Què significa el cristianisme respecte de les religions? El cristianisme és la plenitud del que les religions busquen i desitgen. Aquí no és l'home qui es dirigeix cap a Déu, sinó Déu mateix el que s'ha volgut apropar a l'home. En l'Areòpag Sant Pau lloa la religiositat dels atenesos i els diu "*això que venereu sense conèixer-lo us ho anunci jo*" (Ac 17, 23). Jesucrist, la seva persona i el seu Evangeli, és allò al que tendeixen les religions, el compliment dels anhels dels homes expressats en les seves religions.

L'Església antiga deia que les religions eren "*preparació per a l'Evangeli*" (Eusebi de Cesarea). El Concili diu que els esforços per trobar Déu "*poden alguna vegada considerar-se com pedagogia cap al vertader Déu o preparació de l'Evangeli*" (AG 2).

Les religions són, per tant, camins de l'home cap a Déu, encara que no totes tenen el mateix valor. Les dificultats en el coneixement o en el reconeixement de Déu poden portar els homes a perdre's en el camí. Davant les religions, el cristianisme es presenta com el camí que Déu ha traçat per facilitar a l'ésser humà l'accés a Ell.

5.- Dues actituds bàsiques: diàleg i anunci

Els cristians hem de mirar amb molt de respecte les religions, perquè en elles hi ha elements veritables i bons. Hem de mantenir dues actituds bàsiques en relació amb les religions: el diàleg i l'anunci.

Abans de res, hem d'obrir-nos al **diàleg**, perquè volem descobrir la vivència de Déu que tenen els homes d'altres tradicions religioses, les llavors del Verb, els elements providencials que existeixen en elles. És un diàleg que s'ha de realitzar amb gran respecte i obertura, estant atent a tot el que l'Esperit hagi pogut obrar en les religions.

La segona actitud és **l'anunci** de Crist, perquè en Ell troben els homes la "*plenitud de la vida religiosa*" (NA 2). El cristianisme no és la negació de les religions, sinó la seva realització. La seva tasca és "*purificar, perfeccionar i elevar*" (LG 17; cf. AG 9) els esforços religiosos de l'home. Els cristians no podem deixar de proclamar a Jesucrist, que és "*el Camí, la Veritat i la Vida*" (Jn 14, 6).

CRISTIANISMO Y RELIGIONES

(Resumen)

¿Qué piensa la Iglesia de los creyentes de otras religiones? ¿pueden salvarse? ¿alcanzan algún conocimiento de Dios? Este tema es importante por dos razones principales. La primera es sociológica: vivimos en un mundo que cada vez es más plural, en el que hay multitud de ofertas religiosas. La segunda razón es teológica: desde el Concilio Vaticano II se ha desarrollado una rica reflexión sobre las religiones, que fue impulsada por la praxis pastoral de San Juan Pablo II.

1.- Entre el relativismo y el exclusivismo

Para entender la postura de la Iglesia en este punto creo que es bueno considerar dos posturas extremas. La primera se suele llamar **exclusivismo** y consiste en pensar que sólo la propia religión es la verdadera, mientras que todas las demás son falsas. Esta postura es la propia de los fundamentalismos de todo tipo. La segunda postura es el **relativismo**, es decir, la posición que considera que todas las religiones son iguales, que cualquier camino religioso es bueno. Esta posición no hace justicia a la realidad de las religiones, porque existen grandes diferencias entre unas religiones y otras.

La Iglesia no se identifica con ninguna de estas dos posturas extremas. Lo que la Iglesia realiza es un esfuerzo por comprender desde su propia fe en Jesucristo el significado de las religiones, su valor. Esta postura se llama "**inclusivista**". En la posición de la Iglesia hay dos principios básicos, que proceden del Nuevo Testamento (los encontramos juntos en 1 Tim 2, 3-5). El primer principio es que Dios, en su amor, quiere que todos los hombres le conozcan y alcancen la salvación. El segundo principio es que ese conocimiento y esa salvación nos llegan a través de Jesucristo, que es "el mediador entre Dios y los hombres". En la fe cristiana hay un hecho fundamental, que distingue al cristianismo de las demás religiones: nosotros confesamos que Jesucristo es Dios encarnado. Jesús no es, por esto, un fundador más de una religión, sino el Hijo de Dios hecho hombre. Por eso Jesucristo es el Mediador y salvador.

¿Cómo entender las religiones a partir de estos dos principios? Vamos a fijarnos en los dos aspectos fundamentales: el conocimiento de Dios y la salvación.

2.- El conocimiento de Dios en las religiones

Las religiones son caminos que el hombre emprende hacia Dios. La experiencia religiosa tiene tres aspectos fundamentales:

1) En primer lugar, consiste en descubrir **los signos de Dios en el mundo**. Los hombres religiosos de todos los tiempos han ido descubriendo la huella de Dios en las cosas creadas.

2) En segundo lugar, en la experiencia religiosa hay también una **reflexión sobre el ser humano**. El hombre religioso ha advertido el abismo que esconde el corazón humano: su deseo de felicidad, de belleza, de verdad, de inmortalidad.

3) A esto se añade que esta experiencia de Dios **puede estar inspirada por el Espíritu Santo**. Hay que tener en cuenta que el Espíritu puede actuar fuera de la Iglesia católica. El Espíritu Santo puede inspirar auténticas experiencias de Dios en los santos y místicos de las religiones. Muchas de ellas quedan recogidas en sus libros sagrados. Por ello apreciamos los libros sagrados de las religiones, porque pueden reflejar auténticas experiencias de Dios, aunque no los reconocemos como inspirados.

El Concilio Vaticano II no duda en afirmar que en las tradiciones religiosas no cristianas existen “cosas verdaderas y buenas” (OT 16), “cosas preciosas, religiosas y humanas” (GS 92), “gérmenes de contemplación” (AG 18), “elementos de verdad y de gracia” (AG 9), “semillas del Verbo” (AG 11, 15), “rayos de la verdad que ilumina a todos los hombres” (NA 2).

Hay que decir, también, que este conocimiento de Dios está frecuentemente mezclado con el error. En esa búsqueda del fundamento, el hombre se equivoca fácilmente porque a su inteligencia le cuesta pensar en la trascendencia y a su voluntad le falta fuerza para vivir lo que cree. Por eso, en la historia de las religiones percibimos intentos sublimes de alcanzar a Dios, junto a representaciones muy deficientes e incluso caricaturas de la divinidad.

Además esta experiencia de Dios va envuelta en una cultura, que muchas veces la condiciona. Muchas cosas que encontramos en las religiones son fruto de las culturas en que se expresan.

3.- Salvación en las religiones

Dios no niega los auxilios necesarios a las personas que buscan a Dios con un corazón sincero y se esfuerzan en vivir de acuerdo a su conciencia (cf. LG 16). A través de sus obras, de la vida coherente, de su plegaria, de sus sacrificios y de su vida religiosa, Dios les abre la posibilidad de alcanzar la salvación.

Ahora bien, toda salvación llega siempre a través de Jesucristo, por su muerte y resurrección. Sólo existe un misterio de salvación, una voluntad de Dios, que se ha realizado en Cristo. Lo que sucede con los miembros de otras religiones es que son unidos de una manera misteriosa a Cristo, para así gozar de su salvación. El Concilio Vaticano II dice: “el Espíritu Santo ofrece a todos la posibilidad de que, en la forma de sólo Dios conocida, se asocien a este misterio pascual” (GS 22). En el documento sobre la acción misionera de la Iglesia, dice: “Dios, puede conducir por caminos que Él sabe a los hombres, que ignoran el Evangelio inculpablemente, a la fe” (AG 7).

Dice también el Concilio que esta búsqueda de Dios se realiza “bajo el influjo de la gracia” (LG 16). Es decir, no valen las solas fuerzas humanas para alcanzar la salvación, porque ningún hombre puede llegar hasta Dios si Él no le ayuda.

4.- Cristo, plenitud de la vida religiosa

¿Qué significa el cristianismo respecto de las religiones? El cristianismo es la plenitud de lo que las religiones buscan y desean. Aquí no es el hombre quien se dirige hacia Dios, sino Dios mismo el que se ha querido acercar al hombre. En el Areópago San Pablo alaba la religiosidad de los atenienses y les dice “eso que veneráis sin conocerlo os lo anuncio yo” (Hech 17, 23). Jesucristo, su persona y su Evangelio, es aquello a lo que tienden las religiones, el cumplimiento de los anhelos de los hombres expresados en sus religiones.

La Iglesia antigua decía que las religiones eran “preparación para el Evangelio” (Eusebio de Cesarea). El Concilio dice que los esfuerzos por encontrar a Dios “pueden alguna vez considerarse como pedagogía hacia el verdadero Dios o preparación del Evangelio” (AG 2).

Las religiones son, por tanto, caminos del hombre hacia Dios, aunque no todas tienen el mismo valor. Las dificultades en el conocimiento o en el reconocimiento de Dios pueden llevar a los hombres a perderse en el camino. Ante las religiones, el cristianismo se presenta como el camino que Dios ha trazado para facilitar al ser humano el acceso a Él.

5.- Dos actitudes básicas: diálogo y anuncio

Los cristianos hemos de mirar con mucho respeto las religiones, porque en ellas hay elementos verdaderos y buenos. Hemos de mantener dos actitudes básicas en relación con las religiones: el diálogo y el anuncio.

Ante todo, hemos de abrirnos al **diálogo**, porque deseamos descubrir la vivencia de Dios que tienen los hombres de otras tradiciones religiosas, las semillas del Verbo, los elementos providenciales que existen en ellas. Es un diálogo que hay que realizar con gran respeto y apertura, estando atento a todo lo que el Espíritu haya podido obrar en las religiones.

La segunda actitud es el **anuncio** de Cristo, porque en Él encuentran los hombres la “plenitud de la vida religiosa” (NA 2). El cristianismo no es la negación de las religiones, sino su realización. Su tarea es “purificar, perfeccionar y elevar” (LG 17; cf. AG 9) los esfuerzos religiosos del hombre. Los cristianos no podemos dejar de proclamar a Jesucristo, que es “el Camino, la Verdad y la Vida” (Jn 14, 6).